

Фокша Лілія Володимирівна,
доцент кафедри цивільно-правових
кандидат юридичних наук, доцент
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ІНДИВІДУАЛЬНІ ПОДАТКОВІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Колізії законодавчих норм, складність їх тлумачення, призводять до необхідності платникам податків звертатися за консультаціями, у тому числі і до контролюючих органів. Важливим механізмом захисту прав платників податків в Україні є податкові консультації. Організація роботи з розгляду звернень фізичних та юридичних осіб є одним із важливих напрямків діяльності контролюючих органів, спрямованих на захист конституційних прав і свобод людини і громадянина. Статтею 40 Конституції України громадянам гарантовано право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових осіб цих органів, які зобов'язані розглянути звернення і надати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [1].

Правовий статус податкових консультацій наразі закріплено гл. 3 Податкового кодексу України (далі ПКУ) [2].

Під індивідуальними податковими консультаціями слід розуміти роз'яснення контролюючого органу, надане платнику податків щодо практичного використання окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючий орган, та зареєстроване в єдиному реєстрі індивідуальних податкових консультацій (пп. 172.1 п. 1 ст. 14 ПКУ) [2].

Поряд з індивідуальними податковими консультаціями в Україні діють узагальнюючі податкові консультації - це оприлюднення позиції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, щодо практичного використання окремих норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, що склалася за результатами узагальнення індивідуальних податкових консультацій, наданих контролюючими органами платникам податків, та/або у разі виявлення обставин, що свідчать про неоднозначність окремих норм такого законодавства. (пп. 173 п. 1 ст. 14 ПКУ) [2].

Податкова консультація є одним із інструментів захисту платника податків, що надає йому можливість заздалегідь з'ясувати позицію контролюючого органу і не допустити помилок в податковому обліку, а отже, уникнути можливих проблем. Метою податкових консультацій є сприяння належному виконанню платниками податків, зборів, податковим агентами та іншими особами виконанню обов'язків, передбачених законодавством. [3, с. 45]

Податкові консультації надаються контролюючі органи безоплатно за зверненням платників податків з питань практичного використання окремих норм податкового законодавства (ст. 52.1 ПКУ). Слід враховувати що індивідуальна податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватися виключно платником податків, якому надано таку консультацію (ст. 52.2 ПКУ). [2]

ПКУ містить норму, згідно якої платника податку (як фізичну, так і юридичну особу) не може бути притягнуто до відповідальності, включаючи фінансової (штрафні санкції та/або пеня), якщо він діяв відповідно до індивідуальної податкової консультації, наданої йому у письмовій формі, а також узагальнюючої податкової консультації, за діяння, що містить ознаки податкового правопорушення, зокрема на підставі того, що у подальшому така податкова консультація була змінена або скасована.

Системний аналіз наведених законодавчих норм дає підстави для висновку про те, що податкова консультація за своєю правовою природою є фактично відповіддю контролюючого органу платнику податків на його питання, яка повинна містити конкретні роз'яснення такому платнику практичної форми та/або моделі його поведінки у визначеному колі податкових правовідносин. Для цього, в свою чергу, законодавець вимагає від платника податків, який звертається за індивідуальною податковою консультацією, правильно формулювати самі запитання, які мають бути поставлені конкретно, чітко та зрозуміло, з описом індивідуальної ситуації, що склалась (Постанова Верховного суду від 18.02.2020 № 826/15636/15, касаційне провадження N К/9901/28382/18).[4]

Слід враховувати, що надаючи податкову консультацію, контролюючий орган не встановлює (змінює чи припиняє) відповідно норму законодавства, а лише надає роз'яснення щодо практичного її застосування. [5]

Отже, можна виділити наступні ознаки індивідуальної податкової консультації:

1. має рекомендаційний характер щодо практичного використання правової норми;
2. не впливає на права та обов'язки платників податків;
3. не породжує жодних юридичних наслідків, адже за своїм змістом не є рішенням суб'єкта владних повноважень чи нормативно-правовим актом;
4. не є обов'язковими для виконання;
5. практичне використання правової норми у відповідності до результатів консультації звільняє платника від відповідальності.

Слід звернути увагу на той факт, що згідно Закону України № 466 [6] норми щодо звільнення від відповідальності платника податків, який діяв відповідно до наданої індивідуальної податкової консультації, а також узагальнюючої податкової консультації (п. 1 ст. 53 ПКУ) діють до 31.12.2020. Проте з 01.01.2021 вказані норми відповідно до Закону № 466 переносяться до п. 112.8 ст. 112 ПКУ та продовжать діяти.

Узагальнюючи вищезначене, можна дійти висновку, що податкові консультації є важливим механізмом захисту прав платника податків, адже є практичною допомогою платнику податків при виконанні ним податкового обов'язку. Фактично, консультації забезпечують повноту і своєчасність сплати податків шляхом налагодження партнерських взаємовідносин між платниками податків і контролюючими органами.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року / Редакція від 15.05.2014: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. №2755–VI [: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Теремецький В. І. Проблема вдосконалення консультативно-роз'яснювальної роботи територіальними органами державної фіскальної служби України. *Вісн. Акад. адвокатури України*. 2015. Т. 12, № 3. С. 39-47.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2015_12_3_7
4. Постанова Верховного суду від 18.02.2020 № 826/15636/15, касаційне провадження N K/9901/28382/18: URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/87682459>
5. Ткачик Ф.П. Податкове консультування. Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. – 252 с.
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України № 466-IX від 16.01.2020 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 32, ст.227